

POSTANOWIENIE

15 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 15 lutego 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości Bank
spółki akcyjnej w W.
przeciwko Z. M. i A. M.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej syndyka Bank
spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 28 stycznia 2022 r., I ACa 52/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej
w W. na rzecz Z. M. i A. M. po 2 700 złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 stycznia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z 10 listopada 2020 r.

Od tego wyroku powód wniósł skargę kasacyjną. Wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania uzasadnił potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt

2 k.p.c.), tj.: 1) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim pozwala na rekonstrukcję woli stron umowy w sytuacji usunięcia z umowy indeksowanej do waluty obcej klauzul jedynie w zakresie odniesienia do stosowania przez bank tabel kursowych w sposób, który będzie respektował wolę stron umowy co do istotnych postanowień umowy kredytu oraz uwzględniał charakter, ogólną systematykę i całokształt postanowień umowy z uwzględnieniem interesu konsumenta i dobrych obyczajów z uwzględnieniem przepisów o charakterze dyspozytywnym tj. art. 41 prawa wekslowego albo art. 358 k.c. w brzmieniu nadanym nowelizacją z 23 października 2008 r.; 2) art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim stanowią podstawę uznania, iż zapisy umowy kredytu dotyczące indeksacji kwoty kredytu do waluty obcej stanowią świadczenie główne; 3) art. 69 ust. 2 pkt 4a w zw. z art. 69 ust. 3 w zw. z art. 75b pr. bank. oraz w zw. z art. 4 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy –prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984) w zakresie, w jakim: a) stanowią podstawę do uznania, że wraz z wejściem w życie powyższej nowelizacji prawa bankowego ustała z mocy prawa abuzywność postanowień bankowych umów kredytów indeksowanych, regulujących przeliczenia międzywalutowe, w szczególności w świetle przyznania kredytobiorcom na jej mocy uprawnienia do spłaty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacyjnej, czym zniósła potrzebę spłaty rat w złotych po przeliczeniu według kursów obowiązujących w banku będącym kredytodawcą, uniezależniając tym samym kredytobiorców od polityki kursowej banku; b) stanowią podstawę do uznania, że wskutek powyższej nowelizacji pr. bank., w razie stwierdzenia abuzywności postanowień indeksacyjnych, kredytobiorcy mogą ewentualnie domagać się od banku innego przeliczenia rat spłaconych według tabel kursowych banków jedynie w okresie od dnia zawarcia umowy do czasu wejścia w życie ustawy antyspreadowej.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania także uzasadnił wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) dotyczącego tego, czy ocena umowy kredytu jako nieważnej w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji, przy uznaniu tej umowy przez sąd pierwszej instancji za umowę ważną, stanowi naruszenie przez sąd drugiej instancji zakazu *reformationis in peius* wyrażonego w art. 384 k.p.c.?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwani wniesli o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania, względnie o jej oddalenie, zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego oraz o przyznanie adwokatowi od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanym w postępowaniu kasacyjnym z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno przede wszystkim być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Skarżący nie wykazał, że sformułowane zagadnienie prawne jest istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy – jego rozstrzygnięcie wpłynie na ocenę sprawy, przynajmniej hipotetycznie oraz w jakim zakresie mogłoby stanowić podstawę orzeczenia kasacyjnego – a także że jest nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, zaś jego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Nie ma ono też charakteru abstrakcyjnego i uniwersalnego, lecz jest osadzone w okolicznościach tej konkretnej sprawy. Pod pozorem wystąpienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący polemizuje z rozstrzygnięciem Sądu

drugiej instancji. Należy zwrócić również uwagę, że naruszenie zakazu uchylenia lub zmiany wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację (art. 384 k.p.c.), nie polega na zmianie podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia na inną, nawet mniej korzystną dla skarżącego (zob. np. wyroki SN z 28 października 2022 r., II CSKP 898/22, i z 12 października 2007 r., V CSK 261/07). Ocena, czy doszło do zmiany lub uchylenia orzeczenia na niekorzyść skarżącego może być odnoszona wyłącznie do treści sentencji wyroku sądu drugiej instancji, a nie do motywów tego rozstrzygnięcia.

Powołanie się na przyczynę kasacyjną z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni oraz wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy. Jeżeli podstawą wniosku jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20).

Przedstawione przez skarżącego wątpliwości związane z wykładnią prawa oraz problemy interpretacyjne nie są nowe. Sąd Najwyższy wyraził już w tym zakresie wielokrotnie swoje stanowisko (zob. np. wyroki SN: z 5 kwietnia 2023 r., II CSKP 1075/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 775/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 943/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). Skarżący nie wykazał, że zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tych poglądów, zatem brak jest interesu publicznego w przyjęciu skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter

niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyroki SN z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21, i z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). Postanowienie te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

W judykaturze Sądu Najwyższego dostrzega się także ścisłe powiązanie ze sobą klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli *spreadu* walutowego. Za upadkiem umowy przemawia to, że po wyeliminowaniu klauzul kursowych w kredycie indeksowanym do waluty obcej, nie wiadomo, w jakiej wysokości mają być ustalone i spłacane raty w walucie obcej, co czyni umowę niewykonalną (zob. wyroki SN: z 3 lutego 2022 r., II CSKP 975/22; z 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22; i z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22). Unieważnienie klauzul przeliczeniowych prowadzi nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również pośrednio do zniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty obcej (zob. wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, K. Dziubak, J. Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, i postanowienie SN z 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22).

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej

znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym. Stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku w umowie powinno skutkować przywróceniem sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej powinien się znajdować, w przypadku braku takiego warunku (zob. wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18). W takim wypadku nie można zastąpić kursu z tabeli żadnym innym kursem notowania franka szwajcarskiego do złotego, w tym średnim kursem ogłaszany przez NBP (zob. wyroki SN: z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21), a co więcej w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że brak jest takich przepisów dyspozytywnych (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, i z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22). Sąd Najwyższy wypowiadał się już również co do niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 69 ust. 3 pr. bank., wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) albo art. 358 § 2 k.c. (zob. wyroki SN z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22).

Judykatura wielokrotnie wypowiadała się także na temat charakteru klauzul przeliczenia walutowego w umowie kredytu waloryzowanego do waluty obcej uznając, że określają „świadczenia główne” stron tej umowy w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. (zob. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21, i z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Dominuje pogląd, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy. Również w orzecznictwie TSUE podkreśla się, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Matei, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-

96/14, Van Hove, pkt 33; z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 35). Za takie uznawane są m.in. postanowienia znoszące mechanizm indeksacji oraz różnic kursów walutowych, pośrednio prowadzące do zaniknięcia ryzyka kursowego, bezpośrednio związanego z indeksacją kredytu (pożyczki) do waluty (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest również pogląd, że wejście w życie ustawy antyspreadowej w żaden sposób nie wpływa na ocenę abuzywności postanowień we wcześniej zawartych umowach kredytu i ich konsekwencji dla bytu tych umów (zob. w szczególności wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18). W szczególności, że ocena czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17), a łącząca strony umowa kredytu, została zawarta w roku 2007. Od tego też momentu klauzule abuzywne nie są wiążące dla konsumenta, chyba że konsument wyrazi świadomą wolę na objęcie go takim postanowieniem umownym. Skutek niezwiązania klauzulą abuzywną *ex tunc*, oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej taką klauzulę pozostają bez znaczenia dla niewiążącego charakteru niedozwolonych postanowień umownych. Abuzywności poszczególnych klauzul zawartych w umowie kredytu nie wyeliminowało zatem wprowadzenie w 2011 r. ust. 3 do art. 69 ustawy Prawo bankowe, w wyniku czego kredytobiorcy posiadający umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty obcej uzyskali możliwość dokonywania spłat rat kredytu w tej walucie. Ta nowelizacja miała na celu wyeliminowanie tzw. *spreadów* bankowych, a nie zmiany istoty umowy kredytowej. Innymi słowy, nie doszło do przekształcenia takiej umowy w umowę o kredyt walutowy (zob. wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22).

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1964).

[SOP]

[ał]